

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

"ข่าว" เป็นเนื้อหาสื่อมวลชนที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะทำให้คนเราได้รับรู้เหตุการณ์ความเป็นไปในสังคมที่ใกล้และไกลตัว โดยข่าวจะรายงานว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไร "ข่าว" จึงนับว่าเป็นหัวใจของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์

การศึกษาเรื่องของ "ข่าว" ในอดีตที่ผ่านมา มักมุ่งไปที่เสรีภาพของการเสนอข่าว ความสมดุลของเนื้อหาข่าว การสะท้อนความเป็นจริงของสังคม และการยอมรับความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น (Halloran อ้างถึงใน Bird & Dardenne 1988 : 67) แม้ว่าในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมาจะมีบุคคลในหลายวงการวิพากษ์วิจารณ์ว่า "ข่าว" มิได้เป็นเพียงการรายงานเฉพาะข้อเท็จจริงของเหตุการณ์เท่านั้น แต่ผู้รายงานเอาความคิดเห็นของตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ นับตั้งแต่การเลือกแง่มุมที่จะนำมาเสนอ การกำหนดว่าเหตุการณ์ควรปรากฏออกมาในลักษณะใด และจะใช้วิธีการนำเสนออย่างไร "ข่าว" จึงเป็นเนื้อหาสื่อมวลชนที่ถูกสร้าง (construct) ขึ้นจากทัศนะของผู้รายงาน ที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ศิริชัย ศิริกายะ (2531) ได้เสนอแนวความคิดเชิงนฤมิตการสื่อสาร เพื่อใช้ในการศึกษาการส่งสารของสื่อมวลชน โดยอธิบายว่า การสื่อสารเป็นเรื่องของการนฤมิต (Information - as - construction) ตัวสารเป็นสิ่งที่มีมนุษย์รังสรรค์ขึ้นมาจากการสังเกตในเวลาและสถานที่หนึ่ง สารจะมีความหมายขึ้นมา เฉพาะเมื่ออยู่ในบริบทที่มนุษย์ได้รังสรรค์สร้างขึ้นมาเท่านั้น ดังนั้นความหมายจึงมักไม่ตายตัวและผูกติดกับบริบท คุณลักษณะที่สำคัญของการสื่อสารในเชิงนฤมิต คือ การสื่อสารเป็นเรื่องของอัตวิสัย และการถ่ายทอดสารก็เป็นเรื่องของอัตวิสัยด้วย

แนวความคิดนี้นับว่าเป็นมิติใหม่ในการศึกษางานของสื่อมวลชน ซึ่งในประเทศเรายังไม่ค่อยมีผู้ให้ความสนใจมากนัก ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้นำความคิดดังกล่าวมาศึกษาการเสนอข่าวทางวิทยุที่ผู้จัดรายการนำข่าวมาแล้ว หรือที่เรียกกันว่า "ข่าวชาวบ้าน" เนื่องจากรายการข่าวประเภทนี้มีลักษณะเด่นในแง่ของวิธีการนำเสนอ เพราะผู้จัดรายการนำข่าวมาแล้วตามแบบ (style) ของตนเอง มีการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ข่าว การเสนอข่าวในลักษณะนี้จึงเป็นการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะตัวของผู้จัดรายการแต่ละคน

ตามหลักของการจัดรายการข่าววิทยุ ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดข่าวประเภท "ข่าวชาวบ้าน" ไว้ ชื่อนี้เป็นชื่อที่ผู้ฟังทั่วไปเรียกกัน จากการศึกษาพบว่า เมื่อมีการจัดรายการข่าวทางวิทยุครั้งแรกที่สถานีวิทยุ ท.อ.ทุ่งมหาเมฆ ในปี พ.ศ. 2498 ลง่า อารัมภีร์ (สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2532) ได้นำข่าวจากหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทองมาเสนอทางวิทยุในเวลาเช้า โดยตั้งชื่อรายการว่า "ข่าวลุ่มมบ้าน" เนื้อหาเป็นข่าวอาชญากรรมและข่าวอุบัติเหตุ และในตอนสายเสนอรายการ "ข่าวลุ่มมเมือง" เนื้อหาเป็นข่าวในวงราชการ ลง่า อารัมภีร์ได้นำข่าวมาเขียนถ้อยคำหยอกล้อต่าง ๆ เพิ่มเติมเข้าไป และผู้อ่านก็ทำเสียงหยอกล้อตามที่เขียนไว้ ซึ่งผู้ฟังเรียกข่าวประเภทนี้ว่า "ข่าวชาวบ้าน" ต่อมาเมื่อ วุฒิ เวณจันทร์ จัดทำรายการข่าวในลักษณะเดียวกัน เขาได้ใช้ชื่อว่า รายการ "ข่าวชาวบ้าน" คำว่า "ข่าวชาวบ้าน" จึงเป็นที่คุ้นเคยในหมู่ผู้ฟังนับแต่นั้น ในเวลาต่อมาการเสนอข่าวในลักษณะที่ผู้จัดรายการนำข่าวมาแล้ว ก็ได้ปรากฏทางสถานีวิทยุอื่น ๆ และเนื้อหาข่าวมีความหลากหลายขึ้น คือ มีทั้งข่าวอาชญากรรม ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม และข่าวบริการ ผู้ฟังทั่วไปก็ยังเรียกรายการประเภทนี้ว่า "ข่าวชาวบ้าน" ซึ่งเป็นการเรียกกันตามเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ กล่าวคือ

1. เป็นข่าวที่เสนอเรื่องราวที่ชาวบ้านเป็นผู้ก่อขึ้นมา เช่น การทะเลาะวิวาทของชาวบ้านหรือผัวเมีย เรื่องขี้สาก การหลอกลวงต้มตุ๋น ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน
2. เป็นข่าวที่ชาวบ้านมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ เช่น เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอาชญากรรมซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวชาวบ้าน
3. เป็นข่าวที่เสนอด้วยถ้อยคำสำเนียงที่ชาวบ้านทั่วไปใช้กัน ทำให้เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการ ประกอบกับผู้เล่าใช้น้ำเสียงที่เป็นกันเองกับผู้ฟังเหมือนการพูดคุยเรื่องราวต่าง ๆ ให้อ่าน จึงเป็นข่าวที่เหมาะสมกับการรับฟังของชาวบ้าน

ความนิยมของผู้ฟังที่มีต่อรายการ "เล่าข่าว" หรือ "ข่าวชาวบ้าน" นี้ ปรากฏอยู่ในรายงานผลการสำรวจเกี่ยวกับสื่อมวลชน (วิทยุและโทรทัศน์) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2527 ว่า มีประชาชนทั่วประเทศนิยมฟังรายการวิเคราะห์วิจารณ์ข่าวแบบชาวบ้าน ร้อยละ 60.08 ซึ่งมากที่สุดในการบรรยายการประเภทความคิดเห็นอื่น ๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2527)

นอกจากนี้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้มีการสำรวจสภาพการรับฟังวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา ประชาชนในเขตภาคกลาง 24 จังหวัด ในปี พ.ศ. 2531 ผลการสำรวจพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการฟังรายการข่าวชาวบ้าน เพราะเนื้อหาเป็นเรื่องใกล้ตัว (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา 2531)

ในภาคเอกชนก็ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับรายการวิทยุที่ได้รับความนิยม โดยบริษัท ดีมาร์ จำกัด ในปี พ.ศ. 2532 มีรายงานว่า ร้อยละ 12 ของตัวอย่างประชากร 6,117 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร ฟังวิทยุภาค เอ เอ็ม และร้อยละ 4 ในจำนวนนี้ ฟังรายการ "ข่าวชาวบ้าน" ซึ่งเป็นตัวเลขที่มากกว่าการรับฟังรายการข่าวประเภทอื่น ๆ และในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้จัดรายการข่าว ปรีชา ทรัพย์สินโลก และวุฒิ เวนุจันทร์ ที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังมากกว่าผู้จัดรายการอื่น ๆ ที่ระบุในผลวิจัย (ดีมาร์ 2532)

จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ความหมายของ "ข่าวชาวบ้าน" จึงเป็นที่ยอมรับกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ฟัง แต่เนื่องจากการเสนอข่าวในลักษณะนี้เป็นการนำข่าวมาเล่าตามวิธีการของผู้จัดรายการเอง ในงานวิจัยนี้จึงเรียกการนำเสนอข่าวในรายการข่าวชาวบ้านว่า การ "เล่าข่าว" เพื่อให้เกิดความหมายที่เป็นกลางแก่ทุกรายการที่นำมาศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้จัดรายการ "เล่าข่าว" ที่มีชื่อเสียงในด้านการจัดรายการข่าวประเภทนี้มานานกว่า 15 ปี เพื่อศึกษาถึงการ "เล่าข่าว" ของบุคคลเหล่านี้ จำนวน 6 คน คือ

1. ปรีชา ทรัพย์สินโลก	ผู้จัดรายการ "ข่าว 6 โมงเช้า"
2. ต้อย ณ บางน้อย	ผู้จัดรายการ "คุยโขม่ง 6 โมงเช้า"
3. นายหนวย	ผู้จัดรายการ "เสียงจากนายหนวย"

4. วุฒิ เวณจันทร์ ผู้จัดรายการ "ข่าว 4 มุมบ้าน"
 5. วีระ มานะชัย และศรีรุ่ง รุ่งนิเศษ ผู้จัดรายการ "เพลงและข่าว" (เป็น
 รายการของประจวบ จำปาทอง)

ผู้จัดรายการที่เป็นกรณีศึกษา 2 คน คือ ปรีชา ทรัพย์โสภ และวุฒิ เวณจันทร์ มีปรากฏอยู่ในผลการวิจัยของบริษัท ดีมาร์ จำกัด ในปี พ.ศ. 2532 ว่า เป็นผู้จัดรายการ ที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังเป็นอย่างมาก ส่วนคู่ย ฌ ขางน้อย และนายหนวย แม้จะไม่ปรากฏ ในรายงานการวิจัยดังกล่าว แต่บุคคลทั้งสองมีชื่อเสียงในวงการวิทยุมาเป็นเวลานานและเป็น ที่รู้จักคุ้นเคยในหมู่นักฟังทั่วไปเป็นอย่างดี อีกทั้งรายการที่ทั้งสองคนนี้จัด ก็มีผู้อุปถัมภ์รายการ จำนวนมาก ซึ่งหมายถึงว่า มีการยอมรับในทางการโฆษณาว่ารายการได้รับความนิยมจากผู้ฟัง สำหรับวีระ มานะชัย และศรีรุ่ง รุ่งนิเศษ นั้น ก็ได้จัดรายการร่วมกับ ประจวบ จำปาทอง มาเป็นเวลานานนับสิบปี ซึ่งทั้ง 3 คนก็เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในวงการวิทยุเช่นกัน โดยเฉพาะใน การจัดรายการประเภท "ข่าวชาวบ้าน" และเพลงลูกทุ่ง แต่ในช่วงที่ทำการวิจัยนี้ ประจวบ จำปาทองได้หยุดจัดรายการไป ผู้วิจัยจึงศึกษาเฉพาะผู้จัดรายการทั้ง 2 คนที่เหลือ

การที่ผู้จัดรายการ "เล่าข่าว" ที่เป็นกรณีศึกษา ได้จัดรายการมาเป็นเวลานานจนจบ จนกระทั่งปัจจุบัน ย่อมเป็นเหตุผลหนึ่งที่แสดงว่ารายการดังกล่าวได้รับความนิยมจากผู้ฟัง และ เนื่องจากผู้จัดรายการมีวิธีการนำเสนอข่าวตามแบบ (style) ของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องของ อัตวิสัย จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาการ "เล่าข่าว" ของผู้จัดรายการแต่ละคน เพื่อให้เกิดความ เข้าใจในเรื่องของวิธีการ "เล่าข่าว" ซึ่งจะเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ทางการสื่อสาร ที่อยู่ในรูปของการ "เล่าข่าว" ทางวิทยุของไทยได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ปัญหาในการวิจัย

1. วิธีการ "เล่าข่าว" ของผู้จัดรายการทั้ง 6 คน มีโครงสร้างในการเล่าอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไรบ้างในการเล่า และองค์ประกอบเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร จึง ทำให้การ "เล่าข่าว" ปรากฏลักษณะพิเศษเฉพาะของแต่ละบุคคลออกมา
2. ในการ "เล่าข่าว" มีความหมายใดปรากฏออกมาบ้าง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการ "เล่าข่าว" โดยศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเล่า รวมทั้งความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะพิเศษเฉพาะตัวในการ "เล่าข่าว" ของผู้จัดรายการที่เป็นกรณีศึกษาของแต่ละคน
2. เพื่อวิเคราะห์ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยที่ปรากฏออกมาจากการ "เล่าข่าว" ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงแนวความคิด ทักษะคติ ค่านิยม และจุดมุ่งหมายในการ "เล่าข่าว" ของผู้จัดรายการแต่ละคนที่เป็นกรณีศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะศึกษาวิเคราะห์วิธีการ "เล่าข่าว" ของผู้จัดรายการ 6 คน จาก 5 รายการ ดังนี้
 - 1.1 ปรีชา ทวีชัยโสภิต ศึกษาจากรายการ "ข่าว 6 โมงเช้า" ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาค เอ เอ็ม และ เอฟ เอ็ม เวลา 6.00 - 6.30 น.
 - 1.2 ด้อย ณ บางน้อย ศึกษาจากรายการ "คุยโขมก 6 โมงเช้า" ออกอากาศทางสถานีวิทยุกรุงเทพมหานคร ภาค เอ เอ็ม เวลา 5.30 - 7.00 น.
 - 1.3 นายหนวย ศึกษาจากรายการ "เสียงจากนายหนวย" ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ชลทบ. ภาค เอ เอ็ม เวลา 8.05 - 8.55 น.
 - 1.4 วุฒิ เวณจันทร์ ศึกษาจากรายการ "ข่าวสี่มุมบ้าน" ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ทอ.ทุ่งมหาเมฆ ภาค เอ เอ็ม เวลา 8.05 - 10.00 น.
 - 1.5 วิชระ มานะชัย และ ศรีรุ่ง รุ่งพิเศษ ศึกษาจากรายการ "เพลงและข่าว" ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ททท. ภาค เอ เอ็ม เวลา 15.05 - 16.00 น.
2. ศึกษาวิเคราะห์การ "เล่าข่าว" ของผู้จัดรายการ 6 คน จาก 5 รายการ ที่ออกอากาศในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พ.ศ. 2533 รวมรายการของผู้จัดรายการแต่ละคนที่นำมาศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 15 รายการ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะรายการที่ออกอากาศระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เนื่องจากผู้จัดรายการบางคนมิได้จัดรายการเองในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ นอกจากนี้ผู้จัดรายการบางคนก็มีได้เสนอรายการในวันอาทิตย์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าวันจันทร์ - ศุกร์ เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะนำรายการมาศึกษา

ข้อสันนิษฐานในการวิจัย

ผู้จัดรายการ "เล่าข่าว" ที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 6 คน คือ ปรีชา ทรัพย์โสภาคย์ ณ บางน้อย นายหนวดย วุฒิ เวณจันทร์ วัชรมาณะชัย และศรีรุ่ง รุ่งนิเศษ มีการสร้างสรรค์วิธีการ "เล่าข่าว" และการสร้างความหมายในการ "เล่าข่าว" อันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ที่ทำให้ผู้ฟังเกิดการยอมรับและมีความนิยมในตัวผู้จัดรายการ อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการจัดรายการประเภท "เล่าข่าว" ของบุคคลเหล่านี้

นิยามศัพท์

การ "เล่าข่าว" หมายถึง การนำเสนอข่าวในรูปแบบของการนำข่าวมาพูดคุยให้ฟังอย่างไม่เป็นทางการ มีการแสดงความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกในขณะที่เล่า และใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงลักษณะพิเศษในการสร้างสรรค์วิธีการสื่อสารกับผู้ฟังของผู้จัดรายการ "เล่าข่าว" ที่เป็นกรณีศึกษา ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน
2. การวิจัยนี้จะประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางสร้างสรรค์วิธีการนำเสนอรายการวิทยุที่จะสร้างความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับทั้งด้านเนื้อหาและตัวผู้จัดรายการ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย